

ФІНАНСИ. ГРОШІ. КРЕДИТ

УДК 338.246.025.2

Костенко Аліса Олексіївна
молодший науковий співробітник,
Науково-дослідний інститут
фіскальної політики Університету державної
фіскальної служби України
a.kostenko306@gmail.com

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МИТНОМУ КОНТРОЛІ ПІСЛЯ ВИПУСКУ ТОВАРІВ

***Анотація.** У статті проведено аналіз міжнародного, вітчизняного та національного іноземного законодавства з управління ризиками під час митного контролю. Досліджено досвід передових держав у сфері управління ризиками та використання системи управління ризиками під час митного контролю після випуску товарів. Виявлено невідповідність механізмів відбору суб'єктів господарювання для проведення митного аудиту в Україні міжнародним стандартам. Вказано на необхідність запровадження автоматизованої системи відбору суб'єктів господарювання для проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи та визначено інструменти її розвитку. Запропоновано внесення змін до Митного кодексу України.*

***Ключові слова:** ризик, критерії ризику, система управління ризиками, система відбору суб'єктів господарювання, митний аудит, контроль після випуску товарів, міжнародні стандарти, досвід іноземних країн, економічна безпека*

Постановка проблеми. Митний контроль є одним з фундаментальних елементів забезпечення не тільки митної безпеки, а й безпеки національної економіки в цілому. З метою блокування та упередження загроз митній безпеці України органи доходів і зборів, в межах своєї компетенції, зобов'язані використовувати найефективніші інструменти митного контролю. Нині завданням органів доходів і зборів постає запровадження сучасної ефективної системи митного контролю після випуску товарів, який зосереджується на ризикових суб'єктах господарювання, та спрощення процедур міжнародної торгівлі для осіб, які працюють без порушення митних правил.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У напрямку дослідження теоретичних та прикладних аспектів управління ризиками в митній справі слід відзначити здобутки таких авторів як: П. Пашко, П. Пісной, С. Терещенко, Т. Савунова, А. Войцещук, А. Журавльова, Єлкін С.Є., Єлкіна О.С., Попова Л.І. та інші. Проте питанню проблематики управління ризиками під час проведення митного аудиту в Україні окрема увага не приділялась.

Мета та завдання статті. Проаналізувати існуючі механізми відбору підприємств для проведення митного аудиту та виявити напрями розбудови інструментів системи критеріїв відбору суб'єктів господарювання для проведення митного аудиту в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Категорія «ризик» згідно з толковим словником Ожегова визначається як можливість небезпеки [1, с.669]. Щодо трактування цього терміну на законодавчому рівні у сфері митної справи, то Митним кодексом ЄС «ризик» визначається як ймовірність та вплив події, яка може виникнути у відношенні ввезення, вивезення, транзиту, передачі або кінцевого використання переміщуваних митною територією або за її межами товарів та у зв'язку з наявністю на митній території товарів зі статусом походження з «третіх» країн, які можуть заважати правильному застосуванню заходів контролю, піддати ризику фінансові інтереси ЄС та його країн-членів, являти загрозу безпеці та захисту ЄС.

Митним кодексом Євразійського Економічного Союзу Республіки Армєнія, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки та Російської Федерації термін «ризик» трактується як ймовірність недотримання міжнародних

договорів та актів у сфері митного регулювання та законодавства держав-членів про митне регулювання [2].

Щодо трактування поняття «система управління ризиками» у сфері митної справи, слід відзначити, що у науковій літературі єдиного підходу до визначення цього поняття не вироблено. Мальцев А. визначає систему управління ризиками як цілісне визначення розвитку митного контролю в конкретних умовах здійснюваної державою зовнішньоекономічної діяльності та дій в цих умовах суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Пісной П. трактує цей термін як циклічний процес, який передбачає аналіз, оцінку ризику, формування профілю ризику, застосування профілю, моніторинг результатів застосування профілю, відповідний аналіз та реагування на зворотній зв'язок від роботи системи. Цигічко В., Кононов А., Полікарпов А. зазначають, що це система, яка призначена для автоматизації процедур вибору режимів огляду вантажів, які переміщуються через митницю. Терещенко С., Галько С. виокремлюють як систему, яка дозволяє виявити, оцінити та адекватно застосувати форми митного контролю щодо запобігання або мінімізації ризиків. Полищук А., Пашко П., Самсонов Е., Семка С., Ченцов В. зазначили, що система управління ризиками – це основний базисний принцип сучасних методів митного контролю, який дозволяє оптимально використовувати ресурси митних органів, не знижуючи при цьому ефективність митного контролю і позбавляє більшість учасників зовнішньоекономічної діяльності від надмірного бюрократичного контролю [3, с.55-56].

Терещенко С.С. та Галько С.В. під поняттям «система аналізу та управління ризиками» пропонують розуміти систему, яка дозволяє виявити, оцінити та адекватно застосувати форми митного контролю щодо запобігання або мінімізації ризиків [4, с. 28].

Зарубіжний вчений Попова Л.І. вбачає необхідним застосування суб'єктно-орієнтованого підходу для розподілу учасників зовнішньоекономічної діяльності за категоріями в рамках системи управління ризиками [5, с. 117–118].

Автоматизований відбір об'єктів митного контролю після випуску товарів є одним з напрямів вдосконалення та розвитку системи управління ризиками в митній системі [6, с.39]. Чітке уявлення про всю множину ризиків та взаємозв'язок між ними є важливою умовою мінімізації їх негативних наслідків та підвищення ефективності здійснення державної митної справи [3, с.14].

Автором пропонується термін «система управління ризиками» в контексті митного контролю визначати як комплекс інструментів, методів та дій, які використовуються для виявлення, ідентифікації, формалізації та систематизації ознак порушення законодавства України з питань державної митної справи, та забезпечують реалізацію вибірковості митного контролю та підвищення його ефективності.

Завданням системи управління ризиками в митниці є створення сучасної ефективної системи митного контролю, виходячи з принципу вибірковості з метою спрощення процедур міжнародної торгівлі для осіб, які працюють без порушення митних правил, та проведення поглибленого дослідження ризикових осіб, а також оптимального розподілу ресурсів контролюючого органу.

Якісна робота державних контролюючих органів є детермінантою економічної безпеки держави. Загрозами економічній безпеці України можна визначити фактори, що безпосередньо чи у перспективі унеможливають або ускладнюють реалізацію національних економічних інтересів, створюючи перешкоди на шляху нормального розвитку економіки й безпеку незалежному державному існуванню та добробуту народу. На сьогодні загрози економічній безпеці України проявляються за цілим рядом основних критеріїв. Тому потребується створення надійної системи блокування й упередження економічних загроз [7, с.53].

Митну безпеку, яка є складовою економічної безпеки, визначають як стан захищеності національних інтересів держави, забезпечення яких покладене на митні адміністрації, що дає можливість незалежно від будь-яких загроз, здійснювати митну

справу [8, с.26-30]. Система управління ризиками є одним з головних методів забезпечення митної безпеки.

Необхідність застосування та вдосконалення митного контролю на основі аналізу ризиків регламентована ключовими міжнародними документами з митної справи.

Стандартні правила Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур та Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі передбачають застосування системи управління ризиками при митному контролі, яка базується на сукупності засобів оцінки імовірності недотримання законодавства, з метою виявлення потенційно небезпечних товарів та транспортних засобів. Така система повинна містити механізм валідації оцінок загроз, виявлення об'єктів перевірок та визначення найефективніших методів роботи [9, 10].

Стандартом 14 Митних прототипів передбачається проведення аудиту підприємств та операцій з високим рівнем ризику [11].

Стаття 7 Угоди про спрощення процедур торгівлі зобов'язує членів СОТ застосовувати систему управління ризиками з метою уникнення дискримінації або прихованих обмежень для міжнародної торгівлі. Для проведення аудиту після митного очищення особи або вантажі обираються з урахуванням підходу, заснованого на ризиках, з можливістю проводити також і вибіркові перевірки без урахування ризиків [12].

Статтю 46 Митного кодексу ЄС визначено, що митний контроль здійснюється в рамках системи управління ризиками. Відомості, отримані за результатами проведення перевірок, повинні враховуватися у системі управління ризиками для митних оформлень та системі відбору підприємств для митного аудиту.

Також у 2002 році у Брюсселі була затверджена «Стандартна структура з управління ризиками в митних адміністраціях» (DOC.TAXUD/629/2000) (Standard Risk Management Framework) [13]. Вона була створена з метою побудови стандартизованої структури процесу управління ризиком та подальшого її використання країнами ЄС.

Країнами ЄС були сформовані наступні цілі процесу аналізу ризиків [14, с.5]: вільний рух товаропотоків через митні кордони, відповідність наданих гарантій сумам митних платежів, які підлягають сплаті, захист інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності, покупців, забезпечення єдиної культурної політики спільнот, охорони навколишнього середовища, дотримання законодавства.

В Німеччині підприємства для проведення митного аудиту відбираються за допомогою автоматизованої системи управління ризиками. Така система існує окремо від системи управління ризиками, що використовується під час митного оформлення товарів. Зі 100 відсотків 90 відсотків відбираються за допомогою автоматизованої системи управління ризиками та 10 відсотків шляхом випадкового вибору. В подальшому відібраний список коригується співробітниками підрозділів митного аудиту з урахуванням актуальності тієї чи іншої перевірки. Загалом, щорічно митними аудиторами німецької митниці перевірки проводиться у відношенні 2-3% підприємств, що знаходяться на обліку митниці.

У Литві використовується єдина система аналізу ризиків під час митного оформлення та митного аудиту. Система містить бальну шкалу «значимості» та «вірогідності» ризиків. Таким чином, інформація, отримана за результатами митних оформлень, враховується під час формування ризиків для відбору підприємств до митного аудиту, а результати перевірок враховуються у переліку ризиків, що спрацьовують під час митного оформлення.

Законодавством Російської Федерації передбачено застосування системи управління ризиками у митному контролі після випуску товарів [15]. З метою ідентифікації ризикових операцій та учасників зовнішньоекономічної діяльності в митних органах РФ запроваджено центри оперативного моніторингу та управління ризиками [6, с.40].

Однак, згідно досліджень Рахункової палати РФ, функція по відбору об'єктів митного контролю після випуску товарів не використовується в повній мірі, оскільки, наприклад, відсутнє відповідне програмне забезпечення [16].

Митний контроль після випуску товарів в Україні здійснюється підрозділами митного аудиту ДФС як одна з форм митного контролю – проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів (далі – перевірка). На сьогодні підприємства до планових перевірок відбираються за 7 критеріями у відповідності до наказу Міністерства фінансів України від 02.06.2015 №524 [17]. За даними критеріями можуть відбиратися тисячі підприємств, що ставить під сумнів доцільність такого відбору взагалі. Потребується розробка більш деталізованих індикаторів ризику та запровадження можливості постійного їх вдосконалення та розбудови в залежності від тенденцій у зовнішньоекономічних процесах.

У Митному кодексі України (далі – Кодекс) на думку автора питанню системи управління ризиками приділено недостатньо уваги. Регламентовано лише деякі аспекти діяльності з оцінки та управління ризиками (ст.ст.361-363). Реалізація спільного митного контролю обмежена та передбачена лише у пунктах пропуску через державний кордон України.

Порядок здійснення аналізу, оцінки та управління ризиками визначений наказом Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684. При цьому, законодавство України не містить положень про розроблення і реалізацію заходів з управління ризиками під час митного аудиту та врахування результатів митного аудиту у системі управління ризиками. Хоча обов'язковість вибіркової митного контролю на підставі системи управління ризиками передбачена Кодексом (ст.320), зазначена норма не виконується належним чином у частині здійснення такої форми митного контролю як проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів. Наказом Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684 регламентовано використання автоматизованої системи аналізу та управління ризиками (далі - АСАУР) з метою здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками [18]. На даний час для відбору підприємств з метою проведення перевірок підрозділами митного аудиту ДФС можуть використовуватися лише ті критерії ризиків, які запрограмовані в АСАУР для спрацювання під час митного оформлення, оскільки окремих ризиків для відбору підприємств для проведення перевірок не розроблено. Відсутні методологія та програмне забезпечення, за допомогою яких можливо в автоматичному режимі акумулювати інформацію щодо ризиків, які спрацювали під час митного оформлення товарів підприємства, виявлених порушень або підтвердження відсутності порушень, встановлених за результатами попередніх контрольно-перевірочних заходів, виявлених іншими підрозділами або державними органами, результатів процедури оскарження.

У той же час, кількість митних оглядів значно зменшилась у зв'язку з необхідністю орієнтування на міжнародні стандарти (у 2009 році митному огляду підлягало 69 % товарів, у 2012 році – 9,9 %, у 2016 році митні формальності щодо необхідності проведення митного огляду згенеровано за 8% митних декларацій) поряд з тим як кількість перевірок з митного аудиту не лише не була збільшена, але й кардинально зменшилась (кількість перевірок у 2011 році склала 1256, у 2016 році – 401) [19, с.2-3].

Як яскравий приклад роботи системи управління ризиками на високому рівні слід виділити систему Митної служби Грузії. З її допомогою митні декларації автоматично розподіляються на чотири режими випуску вантажів: зелений коридор (випуск без контролю), синій коридор (випуск без контролю за умови подальшого проведення митного пост-аудиту), жовтий коридор (документальний контроль), червоний коридор (фізичний контроль). Система управління ризиками присвоює колір режиму автоматично, повністю без особистісного фактора [20]. До синього коридору надходять близько 35% імпорتنих митних декларацій та 10 % експортних. [21]. Таким чином, у даній системі усі

критерії ризику знаходяться у єдиній базі та групуються за формами здійснення митного контролю.

Проведені дослідження виявили нагальну необхідність вдосконалення системи управління та впровадження багатоетапного аналізу ризиків в Україні.

Першим етапом даного процесу має стати внесення змін до законодавства. Необхідним є доповнення ст. 363 Кодексу та визначення обов'язковості врахування результатів митного аудиту у системі управління ризиками; внесення до Кодексу статті, присвяченої роботі системи управління ризиками для митного аудиту та її взаємодії з системою управління ризиками для митних оформлень. Слід розширити сферу роботи АСАУР та відповідного законодавства або створити окремі нормативно-правові акти та програмне забезпечення для роботи з індикаторами ризику для відбору об'єктів перевірок у рамках контролю після випуску товарів.

У зв'язку з зазначеним, другим етапом має стати створення системи управління ризиками, яка буде включати критерії та індикатори ризику для відбору підприємств з метою проведення митного аудиту.

Управління ризиками можна визначити як систематичну ідентифікацію ризику, у тому числі шляхом вибіркового перевірок, та реалізацію заходів зі зменшення виникнення ризику [22, с.72]. Галузі ризику залежно від видів порушення митних правил поділяють на такі [23, с.17]: неправильна класифікація товару за УКТ ЗЕД, неправдиві дані про походження товару, заниження (завищення) митної вартості товару, недекларування товару, контрабанда/приховування від митного контролю, незаконне отримання пільг і звільнення від оподаткування, неправильні дані про характеристики/властивості товару, декларування товару не своїм найменуванням. У той же час, слід звернути увагу, що порушення податкового законодавства суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності також є однією з галузей ризику для митного аудиту.

Важливим фактором аналізу є виявлення рівня внутрішньої безпеки суб'єкта господарювання. На нього впливає фінансова стабільність (спроможність пристосуватися до мінливих умов зовнішнього і внутрішнього середовища), правове забезпечення діяльності, інформаційне забезпечення, кадрова складова (управління персоналом, підвищення ефективності роботи кадрів), відповідність технологічним стандартам, фізична безпека майна тощо. У зв'язку з цим, при формуванні критеріїв ризиків слід враховувати зовнішні фактори впливу на суб'єкта господарювання: економічні, політичні, правові аспекти. Наприклад, прогалини та часті зміни у законодавстві, нестабільні відносини з іншими державами, низький рівень взаємодії між державними органами, недостатня кваліфікація, оснащеність працівників контролюючих органів тощо.

Слід враховувати, що митний аудит не обмежується аналізом відомостей митних декларацій у системі управління ризиками. Така система повинна передбачати також аналіз інформації з відкритих джерел (наприклад, мережі Інтернет), баз даних ДФС, підприємств, інших органів та установ, отриманої в результаті виконання форм митного контролю під час перетину митного кордону або митного оформлення, рівня «надійності» підприємства, визначеного на основі історії його діяльності тощо.

Загалом, виокремлюють такі об'єкти аналізу митних ризиків: відомості з документів, що подаються при митному контролі, що містяться в митних базах даних та отримані за результатом їх аналізу, отримані в результаті виконання форм митного контролю товарів та транспортних засобів, що перетинають митний кордон або проходять митне оформлення, отримані від інших державних органів, установ, міжнародних уповноважених органів, суб'єктів господарювання тощо, дані статистичної інформації, інформація з відкритих джерел [22, с.72-73]. На думку автора такий перелік не є повним. Потребується його доповнення такими пунктами: відомості податкової звітності, відомості, що містяться в податкових базах даних, відомості, отримані контролюючим органом під час здійснення адміністрування податків та проведення перевірок.

Загалом критерії ризику для проведення митного аудиту умовно можна розділити на такі, що характеризують надійність суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності (тривалість періоду роботи, кількість працюючих, результати попередніх перевірок контролюючих органів, аналіз діяльності контрагентів, заборгованість зі сплати митних платежів тощо) та такі, що характеризують результати митного оформлення (співставлення рівня митної вартості, аналіз класифікаційних рішень, маршруту доставки товарів, обсягу залишків у режимі переробки, ризиків, які спрацювали під час митного оформлення та результатів їх відпрацювання тощо). Предмет такої інформації можна розподілити за трьома складовими: відомості щодо товарів та транспортних засобів, господарських операцій, діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаних з переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон.

Слід звернути увагу, що на сьогодні органи ДФС здійснюють обмін інформацією за двома напрямками: обмін даними з іншими підрозділами ДФС та уповноваженими органами інших країн. Натомість у ЄС митницями налагоджено також партнерські відносини з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, що є важливим інформаційним ресурсом під час формування ризиків.

Систему управління ризиками для відбору підприємств з метою проведення митного аудиту пропонується використовувати для проведення як документальних планових перевірок, так і позапланових. З метою ранжування суб'єктів господарювання та виявлення найбільш ризикових пропонується використовувати 5-бальну систему оцінювання. Вагомість ризику прямо залежить від кількості оформлених ризикових митних декларацій, терміну давності інформації, суми платежів. При відборі пропонується враховувати показники за результатами діяльності підприємств за три попередні роки. Обов'язковою умовою функціонування Системи є систематичне оновлення та доповнення існуючих та видалення неактуальних критеріїв ризику. Наприклад, група товарів, імпортерів, брокерів, галузь, вид діяльності можуть бути відбиратись як ризикові. Така оперативна інформація повинна отримуватись від профільних департаментів ДФС (Департаменту таргетингу, Департаменту організації митного контролю, Департаменту адміністрування митних платежів, Департаменту протидії митним правопорушенням). При формуванні критеріїв ризиків необхідним є врахування пропозицій територіальних підрозділів ДФС та можливість встановлювати критерії у межах визначених регіонів.

За результатами отриманих результатів про ризики, які спрацювали орган доходів і зборів прийматиме одне з таких рішень: проведення додаткового аналізу діяльності суб'єкта господарювання на предмет інших ризиків, які не можливо автоматизувати, опитування, запит документів у суб'єкта господарювання або його контрагентів, проведення планової документальної перевірки, проведення позапланової документальної перевірки у разі наявності ризику лише за окремими напрямами діяльності або операціями.

Висновки та перспективи подальших розвідок. З метою сприяння підвищенню рівня економічної безпеки держави необхідно провести комплексний аналіз митних ризиків та загроз, які можуть свідчити про порушення законодавства, та провести їх систематизацію. Запровадження системи управління ризиками для проведення митного контролю після випуску товарів створить єдиний інформаційний простір, який міститиме дані щодо можливих порушень законодавства з питань державної митної справи України, що забезпечить своєчасне виявлення та запобігання таким порушенням, виявлення та фіксування ризиків, виявлення причин та умов, що сприяють недотриманню законодавства суб'єктами господарювання, оцінки результативності заходів з виявлення, аналізу ризиків та їх відпрацювання, вдосконалення методик з виявлення ризиків. При цьому, необхідно враховувати особливості імпортно-експортних операцій у розрізі типів операцій, митних режимів, товарів, відповідних регіонів, у яких здійснює свою діяльність суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності.

Список використаної літератури

1. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Ок. 53 тысячи слов / С.И. Ожегов; Под общ.ред. проф. Л.И. Скворцова – 24-е изд., испр. – М.: ООО «Издательский дом «ОНИКС 21 век»: ООО «Издательство «Мир и Образование», 2003. – 896 с.
2. Договор о Таможенном кодексе Евразийского экономического союза от 11.04.2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.consultant.ru>.
3. Управління ризиками в митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика : монографія; за заг. ред. І.Г. Бережнюка. – Хмельницький. : ПП. Мельник А.А., 2014. – 288 с.
4. Терещенко С.С. Правова основа формування системи аналізу ризиків як інструменту вдосконалення технології здійснення митних процедур / С.С. Терещенко, С.В. Галько // Митна безпека. – 2010. – №2. – С.26-36.
5. Попова Л. И. Применение субъектно-ориентированного подхода при категорировании участников внешнеэкономической деятельности в рамках системы управления рисками / Л. И. Попова // Вестник Тюменского государственного университета. Социально-экономические и правовые исследования. – 2016. – № 1. – С. 113–120.
6. Соловьев В.В. Использование инструментов системы управления рисками в деятельности подразделений таможенного контроля после выпуска товаров / В.В. Соловьев, З.В. Удалова // Академический вестник Ростовского филиала Российской Таможенной Академии. – 2016. – № 4 (25). – С.38-42.
7. Скляр Н.М. Экспортный контроль в системі економічної безпеки держави : дис. ... канд. екон. наук : 21.04.01 / Надія Михайлівна Скляр. – К., 2015. – 298 с.
8. Митна політика та митна безпека України : монографія; за заг. ред. П.В. Пашка, І.Г. Бережнюка. - Хмельницький. : ПП. Мельник А.А., 2013. - 338 с. - (Митна справа в Україні. Том 24).
9. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Рамкові стандарти забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ambu.org.ua>.
11. Customs Blueprints, Pathways to modern customs. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007. – [Електронний ресурс].
12. Протокол про внесення змін до Марракеської угоди про заснування Світової організації торгівлі від 27.11.2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Report of Project Group, Council of the European Union Brussels, 1.10.2004 №11541/1/04 REV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://register.consilium.europa.eu>.
14. Елкин С.Е. Управление рисками в системе таможенного контроля / С.Е. Елкин, О.С. Елкина // Северо-Западный институт управления Российской академии народного хозяйства и государственной службы при Президенте РФ, Омский государственный университет им. Ф.М. Достоевского. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com>.
15. Приказ Федеральной таможенной службы от 06.07.2012 № 1372 «Об утверждении Инструкции о действиях должностных лиц таможенных органов при взаимодействии подразделений таможенного контроля после выпуска товаров и структурных подразделений таможенных органов при организации таможенного контроля после выпуска товаров». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.consultant.ru.
16. Быркова К. Таможенный контроль после выпуска товаров: почему в России не работает зарубежная практика? – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com>.
17. Наказ Міністерства фінансів України від 02.06.2015 №524 «Про затвердження Порядку формування плану-графіка проведення документальних планових перевірок платників податків». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Наказ Міністерства фінансів України від 31.07.2015 № 684 «Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
19. Лист Державної фіскальної служби України від 21.09.2017 № 12427/Ш/99-99-14-04-02-14.
20. Портал логістики Казахстану. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.kazlogistics.kz>.
21. Офіційний сайт The Intergovernmental Commission (IGC) TRACECA). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.traceca-org>.
22. Медвідь Ю. О. Об'єкти аналізу митних ризиків / Ю. О. Медвідь // Митна безпека. – 2015. – № 1. – С.70-73.
23. Рудніченко Є.М. Класифікація ризиків у митній справі / Є. М. Рудніченко, І. В. Несторишен // Митна безпека. – 2012. – № 1-2. – С.13-19.

References

1. Ozhegov, S.I. (2003). *Dictionary of the Russian language*. Moscow: Publishing house "World and Education" (in Russ.)

2. Eurasian Economic Union (2017). *The Agreement on the Customs Code of the Eurasian Economic Union*. Retrieved from <http://www.consultant.ru> (in Russ.).
3. Bereznyuk I. (2014). *Risk management in customs: foreign experience and domestic practice*. Khmelnytskyi: PP Melnik AA (in Ukr.).
4. Tereshchenko, S., Galko, S. (2010). The legal basis for the formation of a risk analysis system as an instrument for improving the technology of customs procedures implementation. *Mytna bezpeka (Customs security)*, 2, 26-36 (in Ukr.).
5. Popova L. (2016) Application of the subject-oriented approach in the categorization of participants in foreign economic activities within the framework of the risk management system. *Visnyk Tyumenskoho derzhavnoho universytetu (Bulletin of the Tyumen State University)*, 1, 113-120 (in Russ.).
6. Soloviev V., Udalova Z. (2016) Using of risk management tools in the activity of customs control units after the release of goods. *Akademicheskyy vestnik Rostovskogo filiala Rossiyskoy Tamozhennoy Akademii (Academic Gazette of the Rostov Branch of the Russian Customs Academy)*, 4 (25), 38-42 (in Russ.).
7. Sklyar N. (2015) Export control in the system of economic security of the state (Unpublished candidate dissertation) National Institute for Strategic Studies, Kyiv (in Ukr.).
8. Bereznyuk I. (2013) *Mytna polityka ta mytna bezpeka Ukrainy*. Khmelnytskyi : PP Melnik AA (in Ukr.).
9. International Convention on the simplification and harmonization of customs procedures of 18.05.1973. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua>.
10. Framework standards for security and facilitation of international trade procedures. - Retrieved from: http://ambu.org.ua/files/ram_standart.html.
11. Customs Blueprints, Pathways to Modern Customs. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2007.
12. Protocol amending the Marrakech Agreement Establishing the World Trade Organization from 27.11.2014. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua> (in Ukr.).
13. Report of the Project Group, Council of the European Union Brussels, October 1, 2004 N 11541/1/04 REV. Retrieved from <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%2011541%202004%20REV%201>.
14. Elkin S., Elkina O. Risk Management in the Customs Control System. North-Western Institute of Management of the Russian Academy of National Economy and Public Service under the President of the Russian Federation, Omsk State University named after F.M. Dostoevsky. Retrieved from <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:srZsQBdxYBAJ:www.sworld.com.ua/simpoz6/23.pdf+&cd=1&hl=en&ct=clnk&gl=ua> (in Russ.).
15. Federal Customs Service (2012). On approval of the Instruction on the actions of officials of customs authorities in the interaction of customs control units after the release of goods and structural units of the customs authorities in the organization of customs control after the release of goods of 06.07.2012 № 1372. Retrieved from: www.consultant.ru. (in Russ.)
16. Burkova K. (2016). *Customs control after the release of goods: why does foreign practice in Russia not work?* Retrieved from <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache/5QyZ011Sae0J:xn--b1ae2adf4f.xn--p1ai/article/32524-tamozhennyi-kontpoly-posle-vypuska-tovapov-pochemu-v-possii-ne-pabotaet-zapubezhnaya-paktika.html+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua> (in Russ.).
17. Ministry of Finance of Ukraine (2015). On Approval of the Procedure for Formulating a Plan-Schedule for Documentary Planned Inspections of Taxpayers of 02.06.2015 N 524. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> (in Ukr.)
18. Ministry of Finance of Ukraine (2015). On Approval of the Procedure for the Analysis and Evaluation of Risks, Development and Implementation of Risk Management Measures for the Determination of Forms and Amounts of Customs Controls of 31.07.2015 N 684. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua> (in Ukr.)
19. State Fiscal service of Ukraine (2017). Letter of 21.09.2017 N 12427/Sh/99-99-14-04-02-14 (in Ukr.)
20. Logistics Portal of Kazakhstan (2017). Retrieved October 1, 2017, from <http://portal.kazlogistics.kz>.
21. Official website of the Intergovernmental Commission (IGC) TRACECA. Retrieved October 1, 2017, from: <http://www.traceca-org>.
22. Medvid Yu. (2015) Objects of analysis of customs risks *Mytna bezpeka (Customs security)*, 1, 70-73 (in Ukr.).
23. Rudinchenko E., Nestoryshen I. (2012) Classification of risks in customs *Mytna bezpeka (Customs security)*, 1-2, 13-19 (in Ukr.).

Kostenko Alisa Oleksiivna

Junior Research Fellow,
Scientific Research Institute fiscal policy
of the University of the State fiscal service of Ukraine
a.kostenko306@gmail.com

RISK MANAGEMENT IN POST-RELEASE CUSTOMS CONTROL

Abstract. Introduction. Customs control is one of the fundamental elements of ensuring not only customs security, but also the security of the national economy as a whole. In order to block and prevent the threats to the

customs security of Ukraine, customs, within its competence, are obliged to use the most effective instruments of customs control. Today, one of the tasks of Ukrainian customs is the introduction of a modern, effective system of post-release audit, which focuses on risky economic operators, and the simplification of international trade procedures for persons, who work without violating customs rules.

Purpose. Analysis of the existing mechanisms of selection companies for conducting the post-clearance audit and identifying the directions for developing the system of risk criteria for selection economic operators for conducting a post-clearance audit in Ukraine.

Results. The study substantiates proposals in developing the system of risk criteria for selection economic operators for conducting a post-clearance audit in Ukraine. It was analyzed international, national foreign and Ukrainian legislation on risk management during customs control. The experience of the advanced states on risk management and using of the risk management system during post-clearance control were explored. According to the results of analysis of the international standards it was detected and proved discrepancy of the Ukrainian risk management system in part of economic operators assessment within post-clearance audit. The article proposes to use automated risk system for selection economic operators for conducting a post-clearance audit in Ukraine and describes components and tools of the system. It is also proposed to introduce certain amendments to the Customs Code of Ukraine.

Originality. Proposed recommendations and developed components of risk system for selection economic operators for conducting a post-clearance audit in Ukraine: main aspects of risk analysis during customs audit, analysis area to identify riskiness, objects of analysis, classification of risk criteria, peculiarities of organization of work with the system of selection of enterprises, reaction on risks within the framework of Ukrainian legislation.

Conclusion. In accordance with the international commitments, undertaken by Ukraine and in order to increase the level of state economic security, it is necessary to improve the work of post-clearance audit. The introduction of a risk management system for post-release control will allow the creation of an information space that includes information on previous audits and checks, violations, identified risks, causes and conditions, that conducive to non-compliance with legislation by economic operators, assessment of the effectiveness of detection activities, risk analysis and identifying risks. This will ensure timely detection and prevention of violations of customs legislation of Ukraine.

Key words: risk; risk criteria; risk management system; system of selection of economic operators; post-clearance audit; post-release control; international standards; economic security.

*Одержано редакцією 18. 02.2018 р.
Прийнято до публікації 28.02.2018 р.*

УДК 658.15(477)

Кривда Олена Віталіївна
кандидат економічних наук, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
elcandy@ukr.net

Братченко Андрій Ігорович
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
aibratchenko@gmail.com

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ПРИБУТКУ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Анотація. Розкрито вплив стратегічного управління, інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств на прибуток від їх поточної діяльності. Виявлено незадовільне використання стратегічного управління прибутком. Обґрунтовано взаємозалежність інноваційної активності, конкурентоспроможності та ефективності підприємства через показник прибутку. Запропоновано використання інноваційного менеджменту для збільшення прибутку.

Ключові слова: прибуток; управління; системний підхід; інновації; інноваційна активність; конкурентоспроможність; конкурентні переваги.